

SPIS TREŚCI

Przedmowa	5
I. Rodzina	7
Grecja. Monogamia i patriarchat. — Rola kobiety. — Pogląd na instytucję małżeństwa. — Sytuacja kobiet w epoce klasycznej i hellenistycznej. Rzym. Organizacja rodziny. — Udział kobiet w życiu państwowym	
II. Małżeństwo	16
Grecja. Małżeństwo w czasach najdawniejszych. — Zasady prawne małżeństwa w okresie klasycznym. — Zaręczyny i posag. Umowa małżeńska. — Obrzędy weselne. Rzym. Formy prawne zawierania małżeństw (<i>conventio in manum, sine conventionione in manum</i>). — Zaręczyny. Kontrakt ślubny. — Ubiór panny młodej. <i>Pronuba. Deductio</i>	
III. Rozwody	25
Grecja. Formalności rozwodowe. Rzym. <i>Repudium</i> i <i>divortium</i> . — Rozpowszechnienie się rozwodów pod koniec rzeczypospolitej	
IV. Pogrzeby	28
Grecja. Wiara w nieśmiertelność duszy. — Obrzędy żałobne w epoce homerowej. W epoce klasycznej. — Groby. Cmentarze. Pamięć o zmarłych. — Pośmiertne losy duszy. Testament. Rzym. Przygotowania do pogrzebu. — Orszak żałobny. — Pogrzeb. — Pogrzeby biedaków. — Dziedziczenie po zmarłym	
V. Imię i nazwisko	40
Grecja. Tworzenie imion. <i>Patronymikon</i> . Rzym. <i>Praenomen. Nomen. Cognomen</i> . — Imiona kobiet. — Nazwiska. — Imiona i nazwiska niewolników i wyzwolenców	
VI. Wychowanie dzieci i młodzieży	44
Porzucanie i zabijanie dzieci w Grecji. — Stanowisko prawne dziecka porzuconego. — Uroczystości urodzinowe i formalności prawne. — Wychowanie dzieci. — Zabawy. — Nauczanie w Grecji. — <i>Efebia</i> . — <i>Neoi</i> . — Wychowanie w Sparcie. — Związek	

szkoły greckiej z życiem państwowym. — Nauka dzieci i młodzieży w Rzymie. — Organizacje młodzieży rzymskiej. — Wykształcenie kobiet

VII. Przybory do pisania. Książka. Biblioteki. 63

Pierwsze przybory do pisania. — Zwoje. — *Codex*. — Rozpowszechnianie książek. — Biblioteki

VIII. Domy i mieszkania 71

Grecja. Budownictwo w okresie kultury minojskiej. — Okres mykeński. — Okres kultury helleńskiej. — Okres hellenistyczny. Rzym. Dom starorzymski. — Dom rzymski w okresie hellenistycznym. — Mieszkania biednych

IX. Sprzęty domowe i naczynia 80

Grecja. Stolki. — Łóżka. — Stoły. Skrzynie. — Oświetlanie i ogrzewanie mieszkań. Rzym. Krzesła. — Łóżka, sofy, *triclinium*. — Stoły i ławki. — Oświetlenie. Grecja. Naczynia do przechowywania płynów. — Naczynia do czerpania. — Wanny. Naczynia kuchenne, stołowe. Kosze. Rzym. Naczynia kuchenne i stołowe

X. Ubiory 100

Grecja. Ubiór grecki w czasach najdawniejszych. — Strój w epoce kretańskiej i mykeńskiej. — Czasy homerowe. — Zmiany w ubiorach po wojnach perskich. — Epoka hellenistyczna. — Nakrycia głowy. Uczesanie. — Obuwie. — Ustawy ograniczające zbytek. Rzym. Tunika. Toga. — *Lacerna*, *synthesis*, *laena*, *sagum*. — Stroje kobiece. — Obuwie. — Nakrycia głowy. Biżuteria. — Fryzury. Zabiegi kosmetyczne

XI. Dzień powszedni 129

Grecja. Podział zajęć. — Posiłki codzienne i przyjęcia. — Pożywienie ludzi ubogich. — Napoje. — Pieczywo. — Mięso. — Wpływy Wschodu. — Uczta. — Regulowanie przez państwo spraw aprowizacyjnych. — Życie Spartan. Rzym. Podział zajęć. — *Ientaculum*. *Prandium*. *Cena*. — Wina. — Potrawy mączne. Pieczywo. — Warzywa i owoce. — Mięso. Ryby. Ptactwo. — Uczty u bogaczy. — Ustawy przeciw zbytkowi. — Ceny artykułów spożywczych w III wieku n.e.

XII. Gry towarzyskie. Sport 149

Kottabos. — Gra w kostki. — „Warcaby“. — *Duodecim scripta*. — Inne gry. — Walki kogutów. — Miejsca ćwiczeń sportowych. *Gimnazjon*. — *Palestra*. — Gra w piłkę

XIII. Termy 158

Grecja. Kąpiel u Greków. Rzym. Łazienki domowe i publiczne. — Termy. — Restauracje

XIV. Religia i mitologia 168

Grecja. Animizm i animatyzm. — Antropomorfizm. Mojra. — Trzy pokolenia bogów. — Hierarchia bogów olimpijskich. — Pięć wieków ludzkości. — Formy od-

dawania czci bogom. Ofiarnicy. Ofiary. — Rzym. Abstrakcyjność pierwotnej religii rzymskiej. — Bóstwa Rzymian. — Obce kultury w Rzymie. — Kapłani. Kolegia kapłańskie. — Ofiary. — *Lectisternia*

XV. Mity o bohaterach 201

O herosach — Kreta—Fenicja—Grecja (Minos. Minotaur. Tezeusz). — Fenicja—Grecja (Kadmós i założenie Teb. Edyp. Kreon. Antygona). — Egipt (Aigypsos)—Etiopia—Grecja (Danaidy. Perseusz. Herakles. Meleager). — Kolchida—Grecja (Wypława Argonautów). — Korynt (Syzyf. Bellerofont). — Lidia—Frygia—Grecja (Tantal. Niobe. Wojna trojańska)

XVI. Wróżby 226

Grecja. Wiara w moc wróżb. Wróżby sztuczne. — Wróżby naturalne. — Wyrocznie. — Rzym. Augurowie. — Rodzaje wróżb. — Magia

XVII. Rachuba czasu 234

Grecja. Rok księżycowy ateński. — System datowania w Atenach. Rzym. Reformy kalendarza. — Układ dni. — Nazwy miesięcy i dni tygodnia. — System datowania. — Rodzaje kalendarzy. — Zegary w starożytności

XVIII. Święta i uroczystości 244

Grecja. Igrzyska olimpijskie. — Igrzyska lokalne. — Panatenaże. — Kronia. Wielkie Misteria Eleuzyńskie. — Uroczystości ku czci Dionizosa. — Inne święta ateńskie. Rzym. Inny niż w Grecji charakter świąt rzymskich. — Święta stałe. — Udział niewolników w świątach. — Święta niestałe. *Ludi*. — Święta okolicznościowe. — Cyryk. *Ludi circenses*. — Amfiteatr. *Ludi gladiatorii*

XIX. Instrumenty muzyczne. Taniec 267

Grecja. Instrumenty strunowe. — Instrumenty dęte. — Instrumenty perkusyjne. — Taniec. Rzym. Taniec kultowy. — Taniec o charakterze popisowym

XX. Teatr 282

Źródła wiadomości o teatrze antycznym. — Pierwotny teatr grecki. — Teatr kamienny. — Teatr grecki w okresie hellenistycznym. — Maszynaria teatralna. — Początki teatru rzymskiego. — Zmiany w architekturze teatru rzymskiego. — Teatry w Rzymie. Typ teatru grecko-rzymskiego. — Widowiska sceniczne w Atenach. — Choregos. — Aktorzy greccy. — Kostiumy aktorów. — Maski. — Nagrody. Aktorzy. — Początki widowisk scenicznych w Rzymie. — Aktorzy rzymscy. — Publiczność teatrów ateńskich. — Publiczność teatralna w Rzymie. — Teatr w czasach cesarstwa

XXI. Miasta 300

A. Ogólne zasady zakładania miast w starożytności. — B. Ateny. Usytuowanie miasta. — Dzielnice. — Długie mury. — Akropol. — Miasto Dolne. C. Rzym. Początki Rzymu. Czasy królewskie. — Rzym republikański. — Rzym cesarski. — Ulice i place Rzymu

XXII. Ustrój polityczny 325

Grecja. A. Kreta (3000—1200 p.n.e.). — B. Mykeny (ok. 1700—1200 p.n.e.). C. Grecja kontynentalna. Epoka homerowa. — Epoka archaiczna, VIII-VI w. — Ateny (Podział na 4 fyle. Warstwy społeczne. Areopag. Kylon. Drakon. Solon. Ekklesia, heliaia, bule. Pediaioi, paraliioi, diakrioi. Pizystrat. Kleistenes. Ostracyzm. Stronnictwo Temistoklesa i Arystydesa. Perykles. Demokracja ateńska. Rządy 30 tyranów. Ochlos). — Sparta (Warstwy społeczne. Ustrój. Zmiany społeczne). — Państwa hellenistyczne (Centralizacja władzy. *Proskynesis*). — Stosunki między miastami-państwami i dyplomacja (Zasady synojkizmu. Proksenia. Symmachie). Rzym. A. Okres królestwa, 753 — 510. Ustrój rodowy (Patrycjusze. Zgromadzenia kurialne. Pozostałe warstwy społeczne). Ustrój polityczny. Reformy Serwiusza Tulliusza). — B. Okres republiki (509—31 p.n.e.). Wczesna republika, 509—275 (Konsulowie. Zgromadzenia centurialne i trybusowe. Walka klasowa. Zdobywcze plebejuszów. Wytworzenie się *nobilitas*. *Equites*. Lud. Klienci. *Peregrini*. Niewolnicy). Okres rozkwitu i upadku republiki, 275—31 (Reforma zgromadzenia centurialnego. *Praetor peregrinus*. *Optimates* i *populares*. Mariusz i Sulla. Cezar. Zakres obywatelstwa rzymskiego. Zgromadzenia ludowe. Senat. Urzędy). — C. Okres cesarstwa. Pryncypat. Dominat

XXIII. Sądownictwo 377

Grecja. Epoka mykeńska. — Epoka helleńska (Pierwsze prawa pisane. Aisymneci i diallaktoi. Prawo apelacji). — Sparta (Organa sądownicze — królowie, geruzja, eforowie). — Ateny (Prawa Drakona. Solon. Organa sądownicze: ekklezja, bule, areopag, heliaia, archonci, diaiteci. Postępowanie sądowe). — Epoka hellenistyczna (Podział na sądownictwo greckie i lokalne). Rzym. Okres królewski (Król najwyższym sędzią. Brak prawa pisanego). — Okres republikański (Ustawy XII Tablic. Znawcy prawa. Organa sądownicze: konsulowie, zgromadzenie ludowe, stałe sądy kryminalne. Nowy typ postępowania sądowego w poł. I w. p.n.e. Edykty pretorskie. Formalizm i obrzędowość. Powstawanie nowych norm ustawowych i przepisów w miarę rozwoju Rzymu. Procesy cywilne i karne). — Okres cesarstwa (Prawodawstwo Augusta. Prawnicy. Kodyfikacje)

XXIV. Wojskowość 393

Grecja. Epoka mykeńska (Najazdy piratów. Obrona miast. Taktyka wojenna. Obóz grecki. Obleganie miast. A. Broń odporna. B. Broń zaczepna. Wozy bojowe. Statki). — Epoka helleńska: Sparta (Hoplici. Lochos. Nauarchos. Lekkozbrojna piechota. Organizacja konnicy. Dyscyplina wojskowa). Ateny (Piechota. Hoplici, peltaści, gymneci i ich uzbrojenie. Konnica. Marynarka wojenna. Służba wojskowa. Wojska najemne. Strategia i taktyka). — Epoka hellenistyczna (Wzrost znaczenia armii. Zmiana taktyki bojowej). Rzym. Okres królewski (Jeden legion. Reforma Serwiusza Tulliusza). — Okres republikański (Cztery legiony. Reforma Kamillus, Grakcha, Mariusza. Uzbrojenie piechoty. Broń zaczepna. Sprzymierzeńcy. Jazda. Rzemieślnicy wojskowi. Marynarka wojenna. Zaciąg do wojska. Dowództwo. Sztandary i znaki wojskowe. *Agmen*. Obóz. *Acies*. Zdobywanie miast. Żold. Kary i nagrody. Odbywanie triumfu. Tropaeum). — Okres cesarstwa (Wzrost liczebności armii. Cesarz naczelnym wodzem. Pretoriancy)

XXV. Rolnictwo 437

Grecja. Świadectwa literackie. — Typ greckiego gospodarstwa rolnego. — Zabudowania gospodarskie. — Melioracje. — Uprawa roli. — Zboża. — Rośliny strączkowe.

Owoce, jarzyny. — Produkcja wina i oliwy. — Rzym. Stosunek do pracy na roli. — Zmiany na wsi rzymskiej. — Uprawa ziemi

XXVI. Rzemiosło 449

Grecja. Demiurgowie. — Górnicy. Kopalnie. — Wytapianie rudy. — Przemysł garncarski. — Cieśla-budowniczy. — Tkactwo, piekarnictwo. Rzym. Rodzaje rzemiosła. — *Tabernae*. Związki rzemieślników. — Zawody kobiet

XXVII. Komunikacja. Łączność 461

Grecja. Trudności komunikacyjne w dawnej Grecji. — Budowa dróg. — Sposób odbywania podróży. Rzym. Gościńce rzymskie. — Sieć dróg. — Mosty. — Oznaczanie odległości. — Środki komunikacji. — Środki transportu. *Currus*. — Hotele. — Poczta w starożytności

XXVIII. Systemy monetarne 474

Pierwotne środki płatnicze. — Najważniejsze systemy monetarne w Grecji. — Sposób bicia monet. — Pierwotne środki płatnicze u Rzymian. Monety bite. — Monety złote i srebrne. — Rzymski system monetarny trójmetalizmu. — Znaki na monetach greckich i rzymskich. — Źródła literackie wiadomości o monetach. — Falszowanie pieniędzy

Zestawienie najważniejszych dat (tabela XXII) 482

Bibliografia 487

Alfabet grecki 490

Wymowa wyrazów łacińskich 491

Skorowidz I 493

Skorowidz II 506

Spis tabel 525

Spis map 525

Spis ilustracji 526